

Заштита на правата на мигрантите кои поминуваат низ Македонија и Србија

Месечен извештај за човекови права на мигрантите, бегалците и барателите на азил во Србија и Македонија

Целта на овој Извештај е да ја претстави моменталната состојба во врска со заштитата на човековите права и слободи на мигрантите, бегалците и барателите на азил кои поминуваат или престојуваат во Србија и Македонија. Податоците во овој Извештај се добиени од 24 граѓански организации од Србија и Македонија, во рамките на мрежата „Помош на рутата“.

Состојбата во Србија

Во текот на месец март, во паркот во Белград имаше помалку бегалци поради ниските температури – околу дваесет бегалци дневно. Голем број луѓе, најмногу Пакистанци, кои дојдоа да се загреат и да ги наполнат своите телефони, минуваа низ Миксалиште. Што се однесува до потеклото на бегалците, главно

Во средината на март во Србија имаше 3.858 бегалци и мигранти (податоци од УНХЦР, 18-ти март, 2018 година). Повеќето од нив (91%) се сместени во 18 прифатно-транзитни центри и центри за азил, додека други престојуваат во Белград или во области блиски до границата со Хрватска и Унгарија. Во првата половина на март, УНХЦР регистрираше 138 нови пристигнувања, 62% од правецот на Македонија, 23% со авион и 14% од правецот на Бугарија. Мнозинство се Иранците (30%), Пакистанците (28%) и Авганистанците (22%).

имаше Авганистанци, Пакистанци, Алжирци и Мароканци, и само неколку курдски семејства кои останаа во центарот на Белград. Бројот на Иранци кои пристигнуваат во Србија директно со авион продолжува да расте. Мигрантите кои пристигнуваат од Иран најчесто остануваат во Србија кратко време и изјавуваат дека немаат големи тешкотии и проблеми. Доаѓаат со одредена сума пари и спијат во хостели, па затоа се чувствуваат значително побезбедни во споредба со луѓето без пари и финансиска помош од семејствата. Главното прашање е продолжување на патувањето и потрага по можности за напуштање на Србија. Сепак, заради бегалците од Авганистан, мигрантите од Иран ја земаат во предвид и можноста за доброволно враќање во Иран.

Голем број на бегалци од центрите во Бујановац, Прешево и Врање неуспешно се обидоа да ја преминат границата нелегално, а некои сè уште имаат намера да се приклучат кон т.н. „игра“ (како што ја нарекуваат меѓу себе, т.е. обид да преминат со помош на криумчари). Тие не се заинтересирани за добивање азил, бидејќи, како што тврдат, тука нема работа за нив, и тоа е главната причина. Како резултат на тоа, бројот на мигранти се сместени и центрите варира дневно, затоа што голем дел одат до границата, и ако тие не успеат да преминат, повторно се враќаат во центарот.

Интензивниот прилив на малолетници кои пристигнуваат без придружба во Белград и понатаму продолжува. Во март, можностите за заштита на децата беа уште повеќе отежнати поради недостатокот на социјални работници на локациите, долгото чекање за регистрација и сместување во камповите. По нивното присилно враќање од Романија, малолетниците без придружба го пофалија однесувањето на српската полиција. Тие велат дека српската полиција „ги третира како луѓе“, често ги предупредува за таксисти кои сакаат да им наплатат трипати повеќе од реалната цена, и дека често пати им нудат вода и храна кога ги среќаваат по нивниот исцрпувачки престој во шумата и враќањето во Србија.

Центарот за азил во Крњача стана единствен центар за сместување на малолетници без придружба. Сепак, одреден број малолетни лица се враќа во Обрновац, а некои од оние кои некогаш биле сместени во Крњача, сега се сместени во Прешево како возрасни лица.

Од почетокот на март, програмата за релокација во безбедни трети земји повеќе не е достапна и во тек е работа за зајакнување на системот на азил во Србија и охрабрување на бегалците да бараат статус на бегалец во Србија. Во март српскиот парламент усвои нов Закон за азил и привремена заштита и Закон за странци.

Кога станува збор за менталното здравје на мигрантите, се нагласува загриженоста на родителите за одгледување на нивните деца како бегалци, бидејќи тие се на пат долго време. Родителите се грижат за тоа како нивната понатамошна миграција во други земји ќе влијае врз децата. Тие признаваат дека не ја насочуваат сета своја сила и капацитети за организирање и адаптација на животот во Србија, делумно поради хроничен замор, психичка и физичка исцрпеност, а делумно затоа што Србија не е нивната крајната дестинација, па не сакаат да ја потрошат својата веќе значително ослабена сила.

Повеќето возрасни и постари малолетници се обидуваат да го доведат секојдневниот живот во нормала исполнувајќи ги деновите со разновидни активности. Кај бегалците сместени во центарот Крњача, забележливо е дека оние кои учествуваат во различни активности, поретко покажуваат симптоми на депресија. Тие изразуваат многу поголема отвореност во споделувањето на нивните чувства пред групата, како и самосвест за симптомите на анксиозност и депресија што се појавуваат во нивното размислување и однесување. Центрите во источниот дел на земјата организираат работилници за жени и девојки чии рачни изработки подоцна се изложуваат во чаршии. Нивното учество во чаршиите придонесува за подобра интеграција и намалување на тензиите кај локалното население. Исто така, ваквите активности ја намалуваат депресијата и тензијата меѓу бегалците.

Прославувањето на „*Nau ruz*“ – авганистанската и иранската Нова година, беше организирана во март. Во Бујановац, Авганистанците и Иранците славеа заедно, а во Врање, Иранците направија мала прослава во заедничката соба, додека Авганистанците славеа во своите соби со семејствата.

С.Д. (38): „Многу ни значи кога чувствуваме дека можеме да бидеме она што сме, дека сме прифатени такви какви што сме. Пристигнувањето на пролетта и новото годишно време на ваков начин се прославува со векови. Да, тажни сме затоа што сме далеку од дома и од семејството, но исто така сме благодарни дека сепак можеме да го прославиме доаѓањето на Нова Година.“

Една од организациите беше контактирана од страна на 21-годишен мигрант кој бил сместен во прифатниот центар. Тој рече дека работел четири месеци во еден локален ресторан и заработил вкупно 200 евра за тоа време. Сопственикот на ресторанот му ветил плата од 700 евра и му рекол да им каже на сите дека ја заработува таа сума. Исто така, сопственикот му дал еден вид документ (тврдејќи дека е лична карта). Тој документ му го покажал на мигрантот само еднаш, и постојано го чувал кај него. Тој не е единствениот што работел во тој ресторан; како што тврди, сè уште има бегалци кои повремено работат таму за плата од 400 динари за целодневна работа. Споменатиот мигрант одби да го пријави случајот до надлежните органи, објаснувајќи дека се обидува да ја напушти Србија.

Децата-мигранти во училиштата

Во март, околу 400 деца-мигранти посетуваа основни и средни училишта во Србија. Покрај тоа, околу 40 деца во центрите за прифаќање во Сомбор, Суботица и Кикинда, трипати неделно имаа настава во центарот.

Во училиштата со деца од Принциповац и Адашевци, пријавени се голем број на отпишувања од училиште и нередовно посетување на наставата. Семејствата на децата се обидуваат да ја преминат границата скоро секоја ноќ, па затоа децата страдаат од недоволно спиење. Училиштата досега редовно ги регистрираа и ги оправдуваа овие отсуства, но таквата ситуација го спречува напредокот во образованието. Во центрите во Сомбор и во

Суботица постои проблем со напуштање на наставата – наставниците често доаѓаат и наоѓаат празни училници и покрај тоа што училиштата се обиделе да го прилагодат распоредот за да им биде полесно на децата.

Најдобри резултати се постигнуваат во училиштата кои имаат постабилни групи. Децата многу брзо го учат јазикот и сè повеќе и повеќе од нив бараат дополнителни часови или материјали. Преку грантови, училиштата беа во можност да купат наставни средства и материјали, со што полесно се создадоа дополнителни материјали за учење. Кај повозрасните ученици, главно малолетниците без придружба, често се јавува недостаток на интерес за школување, па затоа е потребно повеќе да се работи со нив во однос на нивна мотивација.

Прирачници за примена со професионални совети и јазична поддршка веќе се печатат и наскоро ќе им бидат достапни на училиштата. Сè уште не се решени прашањата на прифаќање или признавање на претходното образование, потврдите и други релевантни документи за статусот на учениците, па запишувањето во средно или високо образование се одлучува за секој случај посебно.

Состојбата во Македонија

Во текот на месец март, состојбата во Македонија остана релативно мирна, со чести движења на групи и поединци на бегалци кои доаѓаа од Грција и се враќаа од Србија. Покрај вообичаеното одржување на животните услови, немаше значителни промени во инфраструктурата на камповите. Еден од заедничките проблеми во двата кампови беше недостатокот на интернет конекција. Проблемот беше од технички причини (односно, не беше определено кој ќе ги покрие трошоците за интернет), но истиот беше решен до средината на месецот. Во двата транзитни кампови, еднаш неделно се одржуваат координативни состаноци организирани од страна на Центарот за управување со кризи и Министерството за труд и социјална политика, вклучувајќи ги сите присутни организации и институции.

Детско игралиште во скоро празниот транзитен камп во Гевгелија

Во Гевгелија, сè уште се присутни мешани полициски патроли.

Во текот на март беа присутни полициски службеници од Чешка и Австрија, а во средината на месецот, во Гевгелија пристигна нов тим на полициски службеници од Унгарија. Еднократна посета беше спроведена од полицајци од Белорусија во транзитниот камп во Винојуг, Гевгелија.

Во текот на претходниот месец, 43 бегалци (главно семејства од Ирак) кои престојуваа во транзитниот камп во Винојуг, Гевгелија, поднесоа барања за добивање на азил. Во текот на март, како што се очекуваше, во неколку групи сите беа префрлени во Прифатниот центар за баратели на азил во Визбегово, Скопје. Откако сите беа префрлени, во кампот останаа само 6 бегалци кои од Авганистан. Четири од нив, семејство кое престојувало во кампот речиси една година, биле префрлени во Грција на нивно барање. Бегалците кои останаа во кампот имаат можност да одат на прошетка или шопинг во градот, придружени од официјален претставник на кампот.

Според статистичките податоци од ИОМ, од 1-ви до 20-ти март 2018 година, 263 мигранти ја преминале Македонија од двата правци, од и до Грција и Србија. Центрите за социјална работа не беа во можност да ги регистрираат броевите, имајќи предвид дека бегалците/мигрантите не биле доведени во транзитниот камп во Гевгелија.

По префрлањето на баратели на азил во Прифатниот центар, загрижувачки е фактот дека други групи или поединци не беа донесени во кампот од страна на полицијата. Имено, првата група бегалци беше донесена во кампот на крајот на месецот, т.е. на 28-ми март. Групата се состои од 10 лица кои доаѓаат од Иран,

две семејства, маж и жена со нивните две деца, како и мајка со 5 деца кои останале околу 10 дена во транзитниот камп Табановце, Куманово и пристигнале во Гевгелија со автобус.

Во Табановце, најголемиот број на бегалците кои беа сместени е 62, и истиот варираше од еден на ден. Земјите на потекло се Иран, Сирија, Либија, Авганистан, Алжир, Пакистан, Турција, Ирак и Индија. Групите се состоеја главно од мажи, иако во текот на март беа регистрирани поголем број на семејства (жени и деца). На крајот од месецот, во кампот во Табановце пристигнаа 4 семејства од Ирак (вкупно 20 лица, од кои 5 мажи, 6 жени и 9 деца) и беа привремено сместени.

Имајќи го предвид поголемиот број бегалци во двата транзитни кампови, „Легис“ организираше неколку работилници и рекреативни активности за жените и децата во камповите.

На 20-ти март, тројца мигранти пристигнаа во кампот во Табановце, двајца од Алжир и еден од Пакистан. Човекот од Пакистан ја раскажа својата приказна: тој се сретнал со криумчарите во Грција и се согласил да плати 4.000 евра за да биде однесен во Германија. Кога стигнал во Србија, бил ограбен од страна на криумчарите, физички малтретиран и држен во заложништво од страна на криумчарите кои барале повеќе пари од неговото семејство за да го пуштат. Изјави дека го пријавил случајот во полиција и успеал да избега.

ПРЕПОРАКИ

За Србија:

- Потребно е да се продолжат напорите за да се обезбеди почитување на правото на азил или пристап до постапката за добивање азил, како и за ефикасна постапка за азил и заштита на лица на кои им е потребна меѓународна заштита.
- Треба да се обезбеди соодветна заштита за оние бегалци и мигранти кои се надвор од системот, кои не се регистрирани и сместени, на начин што ќе им овозможи да ги остварат своите основни права.
- Спречување на криумчарење и трговијата со луѓе останува високо на листата на приоритети, со напори за спречување на малтретирање на бегалци и мигранти од страна на властите или цивилното население на бегалската рута.
- За ефикасно обезбедување на сеопфатна помош е потребна координација на активностите помеѓу граѓанските организации и службите за јавни услуги. Спроведувањето и ефектот на активностите се на највисоко ниво доколку се распределат помеѓу сите клучни чинители.
- Активностите за дисеминација, поврзување, учење и интеркултурна размена се од големо значење за да се надминат разликите помеѓу локалните и бегалските заедници. Во контекст на почетокот на учебната година, важно е информирањето и соработката со родителите на локалните деца и децата-бегалци, со цел тие подобро да се подготват и да се спречат недоразбирањата, предрасудите и стравовите.
- Основните човекови права и слободи на бегалците и мигрантите треба да бидат промовирани, набљудувани и заштитени во секое време од страна на сите институции и граѓани.
- Потребно е да се вложат напори за спречување на дискриминацијата на мигрантите и соодветно справување со случаи на докажана дискриминација, така што истите да не се повторуваат.
- Во прифатните центри и центрите за азил постои голема потреба од организација на слободното време и обезбедување на професионални, рекреативни и други активности за мигрантите.

За Македонија:

- И понатаму продолжува практиката на македонската полиција на нелегална депортација на бегалци од Македонија во Грција, и истата мора да прекине.
- Постои потреба да се зголеми бројот на полицајци во транзитните кампови поради зголемениот број на бегалци со цел да се гарантира безбедноста и сигурноста на сите.
- Транзитните кампови мора да се опремаат со интернет конекција бидејќи тоа е единствениот начин на кој мигрантите можат да имаат пристап до информации и комуникација.

Оваа публикација е произведена со поддршката на Европската Унија, во рамките на проектот „ПОМОШ НА РУТАТА – Заштита на правата на мигрантите кои поминуваат низ Македонија и Србија“. Содржината од оваа публикација се единствена одговорност на Фондацијата Ана и Владе Дивац, и во ниту еден случај не ги изразуваат ставовите на Европската Унија

Имплементација на проектот:

